

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

НАКОНЕЧНА ЮЛІЯ СЕРГІЇВНА

УДК 81.42 : 165.194 : 087.5

МОВНІ ЗАСОБИ КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЇ СВІТУ В АНГЛОМОВНИХ
ВІРШОВАНИХ ТВОРАХ ДЛЯ ДІТЕЙ

Спеціальність 10.02.04 – германські мови

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук

Київ – 2012

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі англійської філології Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник: доктор філологічних наук, доцент
Неборсіна Наталія Павлівна,
Інститут філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
професор кафедри англійської філології

Офіційні опоненти: доктор філологічних наук, професор
Ніконова Віра Григорівна,
Київський національний лінгвістичний університет
Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України,
завідувач кафедри англійської філології факультету перекладачів

кандидат філологічних наук, доцент
Дубенко Олена Юріївна,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, доцент кафедри теорії та практики перекладу з англійської мови

Захист дисертації відбудеться 26 жовтня 2012 р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.001.11 у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка за адресою: 01033, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14.

Із дисертацією можна ознайомитися в Науковій бібліотеці імені М. О. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка за адресою: 01033, м. Київ, вул. Володимирська, 58, к.12.

Автореферат розіслано “ 25 ” вересня 2012 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

к. філол. н. Л. В. Клименко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

В останні десятиліття спостерігається все зростаюче зацікавлення лінгвістів вивченням різних типів дискурсів. Сформувались окремі напрями досліджень, розроблена типологія дискурсу, яка базується на різноманітних принципах класифікації, саме поняття дискурс набуло множинності смислів. Так, з'ясуванням суті поняття «дискурс», описом його лінгвістичних особливостей і характеротворчих ознак, та виокремленням основних категорій займались Т. ван Дайк, Дж. Ліч, Д. Шиффрин, Д. Хаймс, Н. Д. Арутюнова, Г. Г. Почепцов, В. З. Дем'янков, Ю. С. Степанов, В. І. Карасик, Л. М. Макаров. Типології дискурсу розробляли Т. ван Дайк; В. І. Карасик; А. Н. Кожин, О. А. Крилова, В. В. Одинцов; В. В. Красних; А. Д. Белова; І. С. Шевченко, О. І. Морозова; О. Й. Шейгал та інші.

У реферованій дисертації представлені результати дослідження віршованого дискурсу для дітей як одного із найменш вивчених на даний момент.

Віршований дискурс для дітей – це сукупність віршованих текстів, написаних дорослим для дитини, у якій мовними засобами створюється особливий ментальний світ, що забезпечує соціалізацію дитини.

Актуальність теми дисертації зумовлюється висвітленням у ній однієї з найбільш важливих проблем для сучасної антропоцентричної наукової парадигми, а саме – з'ясуванню взаємозв'язку між мовою і культурою в англomовному фольклорному та сучасному американському віршованому дискурсі для дітей. Актуальність також обумовлена потребою дослідження специфіки віршованого дискурсу для дітей, категоризації його тематичного змісту з метою верифікації напрямів розвитку.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано у межах комплексної наукової теми Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка “Розвиток і взаємодія мов і літератур в умовах глобалізації” (код 06 БФ 044-01), затвердженої Міністерством освіти і науки України.

Метою дослідження є визначити особливості мовних картин світу, представлених творами англomовного фольклорного та сучасного американського віршованого дискурсу для дітей як проекції лінгвокультурних змін, які відбулися з часом.

Реалізація поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- провести теоретичне узагальнення основних наукових надбань щодо віршованого дискурсу для дітей;

- визначити теоретико-методологічне підґрунтя вивчення віршованого дискурсу для дітей у межах когнітивної парадигми сучасного мовознавства;
- з'ясувати класифікацію структурних елементів мовної картини світу, релевантну для дослідження;
- дослідити особливості вербалізації базових концептів;
- провести зіставне дослідження мовних картин світу і визначити зміни, зумовлені часовою дистанцією.

Об'єктом дослідження є мовні картини світу в англomовному фольклорному і сучасному американському віршованому дискурсі для дітей, а **предметом** – мовні засоби їх вираження.

Матеріал дослідження охоплює англomовні фольклорні твори кількістю 10301 поетичний рядок (131035 друкованих знаків) та авторські вірші у переважній кількості американського поета Джека Прелуцького, а також Мері Ен Хобермен, Дугласа Флоріана та Лізи Вестберг Петерс обсягом 12657 поетичних рядків (289706 друкованих знаків). Джерелом фольклорних віршів послуговували найвідоміші британські та американські народні твори у множинності їх варіантів, зібрані британськими дослідниками Іоною та Пітером Оупі у праці «*The Oxford Dictionary of Nursery Rhymes*», а також збірки фольклорних творів Дж. О. Гелівела «*The Nursery Rhymes of England*» і «*Popular Rhymes and Nursery Tales of England*», Дж. Ф. Нортхола «*English Folk-Rhymes*» та низка інтернет-джерел.

Методологічну основу дослідження складають загальнонаукові та специфічні лінгвістичні методи. *Методом спостереження* було зафіксовано характерні особливості віршованого дискурсу для дітей, здійснено опис основних структурно-системних характеристик. Завдяки *методу індукції* вдалось зробити висновок про даний тип дискурсу на основі аналізу штучно створеного корпусу; за допомогою *дедукції* – застосувати загальні теоретичні положення науковців для з'ясування особливостей концептуалізації світу в англomовному віршованому дискурсі для дітей. *Лінгвокогнітивний метод* надав змогу встановити особливості категоризації тематичного змісту, концептуалізації визначених когнітивних рубрик та їх подальшої інтерпретації, скерованої на формування картини світу обраного типу дискурсу.

Наукова новизна дисертації полягає в тому, що у ній вперше виокремлено мовні картини світу у віршованому дискурсі для дітей, які відрізняються за часовими і просторовими показниками, що відображено у фольклорній і авторській творчості.

Теоретичне значення роботи зумовлюється визначенням структурних елементів картин світу, притаманних віршованому дискурсу для дітей, що є внеском у методологію лінгвокультурного аналізу і сприяє подальшому його розвитку.

Практичною цінністю дослідження є можливість використання його результатів у викладанні базових курсів з дискурсивного аналізу, когнітивної лінгвістики, історії мови, лінгвостилістики, культурології, а також спецкурсів, присвячених вивченню мовних картин світу фольклорного і сучасного американського віршованого дискурсу для дітей.

Положення, які виносяться на захист:

1. Англomовний віршований дискурс для дітей – це об'єктивований специфічними мовними формами функціонально-смысловий континуум, зумовлений соціокультурним середовищем Великобританії та Сполучених Штатів Америки, який характеризується спеціально орієнтованими картинами світу, структурні елементи яких можуть слугувати основою для визначення особливостей семантики віршованого дискурсу для дітей, що розвивається у часі і просторі.

2. Творення віршованого дискурсу для дітей зумовлено існуючими у свідомості буттєвими категоріями, які формуються у процесі пізнання навколишнього світу та утворюють базові когнітивні рубрики категоризації світу, як-от: *Social Strata, Household, Entertainment, Music, Holiday, Joy, Sorrow, Fear, Anger*. Концептуальний аналіз виділених категорій представлено партитивними фреймами зі слотами для репрезентації розбіжностей у сприйнятті світу.

3. В обох картинах світу віршованого дискурсу для дітей фрейм-структура концепту SOCIAL STRATA вміщує термінали – *High Stratum* зі слотом *Rulers* і *Low Stratum* зі слотом *Occupations*. Фрейм-структура концепту HOUSEHOLD включає термінал *Food* зі спільними слотами *Snacks and Meals, Drinks* та *Desserts*, і термінали *Household Items* та *Household Work*. Структура концепту ENTERTAINMENT представлена терміналами *Games* і *Tricks*. Фрейм-структура концепту MUSIC має термінали *Talent for Music, Sounds, Musical Instruments* з однойменними слотами, а структура концепту HOLIDAY – термінали *Holiday Nominations* і *Holiday Attributes*.

У фольклорному віршованому дискурсі для дітей фрейм-структура концепту SOCIAL STRATA відзначається наявністю специфічного додаткового терміналу *Middle Stratum* зі слотом *Elite*. Для структури концепту HOUSEHOLD характерними є специфічний слот *Seasoning* у терміналі *Food*, додатковий слот *Household Items* у однойменному терміналі та слоти *Men's Work, Women's Work* і

Children's Occupations у терміналі *Household Work*. Фрейм-структура концепту ENTERTAINMENT вирізняється умістом слота *Games* у однойменному терміналі та слотів *Innocent Tricks* і *Offensive Tricks* у терміналі *Tricks*. Фрейм-структура концепту MUSIC має додатковий термінал *Musicians*. Структура концепту HOLIDAY представлена специфічними слотами *Christmas Attributes* і *Wedding Attributes* у терміналі *Holiday Attributes*.

У сучасному американському віршованому дискурсі для дітей фрейм-структура концепту HOUSEHOLD вміщує специфічні слоти *Vegetables* і *Nuts* у терміналі *Food*, слоти *Adults' Household Items* і *Children's Household Items* у терміналі *Household Items* та слоти *Father's Work*, *Mother's Work* і *Children's Occupations* у терміналі *Household Work*. Фрейм-структура концепту ENTERTAINMENT має слоти *Games with Things and Animals*, *Games-Inventions* і *Sports Activities* у терміналі *Games* та слот *Tricks* в однойменному терміналі. Фрейм-структура концепту HOLIDAY включає специфічні слоти *Thanksgiving Attributes*, *Halloween Attributes*, *Father's Day Attributes* та *Birthday Attributes* у терміналі *Holiday Attributes*.

4. Емоційні концепти JOY, SORROW, FEAR та ANGER в обох картинах світу віршованого дискурсу для дітей мають фреймову структуру, яка представлена терміналами *Stimuli*, *Subjects* і *Reactions*. Фрейм-структури однойменних концептів характеризуються наявністю спільних слотів усіх терміналів. Фрейми концептів JOY і SORROW представлені найбільшою кількістю слотів.

Картина світу фольклорного віршованого дискурсу для дітей вирізняється наявністю специфічних додаткових слотів *Material Things* і *Others' Joy* у терміналі *Stimuli* фрейм-структури концепту JOY і слота *Others' Misery* цього терміналу у структурі концептів JOY і SORROW.

Картина світу сучасного американського віршованого дискурсу для дітей відзначається більшою кількістю слотів у терміналах фреймів емоційних концептів. Для фрейм-структур концептів JOY і SORROW характерна наявність слотів *Simple Things*, *Imaginary Things*, *Gifts* та *Food* у терміналі *Stimuli*. Для фрейм-структури концепту JOY специфічним є уміст слотів *Homework*, *Rule Breaking*, *Meeting*, *Egocentrism*, *Disgusting Things* у терміналі *Stimuli* і слотів *Vocal Reactions*, *Interofective Reactions* та *Expressive Reactions* у терміналі *Reactions*. Структурі концепту SORROW властива наявність слотів *Challenge* та *Memories* у терміналі *Stimuli*, і слотів *Vocal Reactions* і *Expressive Reactions* у терміналі *Reactions*. Фрейм-структура концепту ANGER має додатковий специфічний термінал *Results*, а також специфічні слоти *Food*, *Obnoxious Conduct* у терміналі *Stimuli*, слоти *Child*, *Plants*,

Imaginary Characters у терміналі *Subjects* та слоти *Verbal Reactions* і *Vocal Reactions* у терміналі *Reactions*. Структура концепту FEAR відзначається наявністю слотів *Acoustic Factors*, *Shadows and Reflections*, *Height*, *Lack of Safety*, *Being Lost*, *Others' Behaviour*, *Imaginary Things* у терміналі *Stimuli* та слота *Unknown Subject* у терміналі *Subjects*.

5. У фольклорному віршованому дискурсі для дітей мовна картина світу здебільшого є «реалістична» і «природна», а в сучасному американському віршованому дискурсі для дітей вона вирізняється парадоксальністю, що досягається застосуванням гіперболи і концептуального оксиморону.

Апробація роботи. Основні положення та наукові результати дисертаційного дослідження обговорювались на засіданнях кафедри англійської філології Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, а також були викладені на *восьми міжнародних наукових конференціях*, а саме: “Європейські мови в комунікативному просторі ХХІ століття” (21 – 22 квітня 2009 року, Київ), “Етнічні мовно-культурні моделі світу в контексті українського перекладознавства: до 90-річчя Миколи Лукаша” (22 жовтня 2009 року, Київ), “Етнічні виміри універсуму: мова, література, культура” (14 квітня 2010 року, Київ), “Сучасний стан і перспективи дослідження германських мов та проблеми перекладу” (14 травня 2010 року, Житомир), “Думка й слово: традиції О. Потебні й сучасна філологічна наука (до 175-річчя О. Потебні)” (21 жовтня 2010 року, Київ), “Концепти та константи в мові, літературі, культурі” (14 квітня 2011 року, Київ), “Іноземна філологія у ХХІ столітті” (8 – 9 квітня 2011 року, Запоріжжя), “Пріоритети германського та романського мовознавства” (3 – 5 червня 2011 року, Світязь).

Публікації. Результати дисертаційного дослідження викладено у шести публікаціях автора у фахових виданнях, затверджених ВАК України. Усі публікації є одноосібними.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів з висновками до кожного розділу, загальних висновків, списку використаної літератури (загалом 280 позицій, з яких 14 – лексикографічні джерела, 20 – джерела ілюстративного матеріалу) і додатку. Загальний обсяг роботи становить 255 сторінок. Обсяг основного тексту складає 208 сторінок. У тексті дисертації подано 17 рисунків і 8 таблиць.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано вибір теми дослідження, окреслено актуальність, мету і завдання роботи, представлено її наукову новизну, теоретичне та практичне

значення, сформульовано основні положення, що виносяться на захист, наведено відомості про апробацію роботи, публікації та структуру дисертації.

Перший розділ **“Теоретичні засади дослідження віршованого дискурсу для дітей”** присвячено аналізу вітчизняних і зарубіжних праць з питань вивчення віршованого дискурсу для дітей. У роботі визначається поняття віршованого дискурсу для дітей і з'ясовуються способи дослідження мовної картини світу, у ньому представлені.

Віршований дискурс для дітей не одноразово ставав предметом дослідження. Увагу вчених різних напрямків, таких як лінгвістика, літературознавство, фольклористика, привертала лінгвостилістичні особливості поетичних творів (Г. І. Атрошенко, Н. Дзюбишина-Мельник), структурно-композиційна будова віршів (О. І. Загуляєва), їхні функції та вплив на адресата (Я. М. Левчук, Н. В. Зозуля), сучасні обробки (*reframes*) фольклорних творів (І. О. Алексеєва), а також визначення засобів вербалізації концептів та фреймів, характерних для цього типу дискурсу (І. О. Алексеєва, Л. В.Ткаченко).

У дисертаційному дослідженні віршований дискурс для дітей вивчається крізь призму лінгвокультурології, одним із центральних понять якої є картина світу. Як відомо, у сучасних лінгвістичних студіях розрізняють концептуальну і мовну картини світу (М. Ф. Алефіренко, Ю. Д. Апресян, І. О. Голубовська, Ю. М. Караулов, В. Г. Ніконова, В. М. Телія, Н. П. Тропіна, Н. В. Черемисіна та інші). Під концептуальною картиною світу розуміють інваріантну для всіх людей і не залежну від мови сукупність наукових та побутових (донаукових, «наївних») знань людства про світ. Мовна картина світу є зафіксованою в мові і специфічною для конкретного мовного колективу схемою сприйняття дійсності, яке склалось у минулі періоди розвитку мови у суспільстві, і являє собою відображення концептуальної картини світу.

Концептуальна і мовна картини світу є двома самостійними взаємопов'язаними галузями. Їхній зв'язок виражається у представленні мовною картиною світу елементів концептуальної та впливом семантики лексики мови на формування нових концептів. Концептуальна картина світу є багатшою, ніж мовна; вона характеризується більшою сталістю, упорядкованістю і системністю. Мовна картина – рухоміша, вона фіксує постійні зміни, перебудову, які відбуваються у світі, що оточує людину.

Лінгвісти виокремлюють різновиди мовних картин світу (О. О. Корнілов, Н. В. Черемисіна), серед яких у цьому дослідженні увага приділяється картинам світу, для яких характерні часо-просторові ознаки.

Структурними елементами вербалізованої у дискурсі картини світу є концепти – одиниці інформаційної структури, які відображають людський досвід. У роботі опираємось на тлумачення концепту О. С. Кубрякової, яка визначає його як одиницю ментальних і психічних ресурсів нашої свідомості, структуру, що віддзеркалює знання і досвід людини і є складовою концептуальної картини світу. Концепти представлено фреймами – ієрархічно організованими структурами, які містять основну, типову і потенційно можливу про них інформацію.

Концепти вербалізуються у дискурсі лексемами, значення яких складають зміст національної мовної свідомості і сформованої нею картини носіїв мови. Розгляду мовних засобів концептуалізації світу в англomовному віршованому дискурсі для дітей присвячено наступні розділи.

У другому розділі **“Концепти повсякденності у мовних картинах світу фольклорного і сучасного американського віршованого дискурсу для дітей”** досліджуються концепти повсякденності шляхом аналізу мовних засобів їх репрезентації у дискурсі.

У результаті проведеного аналізу, мовну картину світу фольклорного і сучасного американського віршованого дискурсу для дітей представлено концептами, які характеризують повсякденність, а саме: SOCIAL STRATA, HOUSEHOLD, ENTERTAINMENT, MUSIC і HOLIDAY.

У фольклорному віршованому дискурсі для дітей концепт SOCIAL STRATA характеризується фреймовою структурою, яка уміщує термінал *High Stratum* зі слотом *Rulers*, *Middle Stratum* зі слотом *Elite* і термінал *Low Stratum* зі слотом *Occupations*. Верхівку суспільного устрою займають *king* і *queen*, у підкоренні яких знаходяться *duke*, *esquire*, *nobleman*. Наприклад: *As I was going to Charing Cross / I saw a black man upon black horse / They told me it was king Charles the First / Oh dear, my heart was ready to burst; Pretty maid, pretty maid, / Where have you been? / Gathering roses / To give to the Queen*. На нижчій сходинці суспільної ієрархії розташовуються представники робітничих професій *baker*, *baker's man*, *miller*, *pieman*; *butcher*; *vintner*; *candlestick-maker*; *farmer*; *barber*; *cobbler*, *shoemaker* та антисоціальні елементи *gamester*, *drunkard*, *zany*, *robber*: *Rub a dub dub / Three men in a tub / And who do you think / They be? / The butcher / The baker / The candlestick-maker / Turn them out, / Knaves all three!*

У сучасному американському віршованому дискурсі для дітей фрейм-структура концепту SOCIAL STRATA представлена терміналами *High Stratum* і *Low Stratum*, у яких перший вербалізується номінацією *president*, а другий – номінаціями занять, серед яких найдетальніше описаними є *baker*, *sandwich man* і *barber*. Слід зауважити, що лексеми на позначення занять подано у

парадоксальному світосприйнятті, що реалізується за допомогою концептуального оксиморону: *I'm the barber of Shrubbery Hollow, / with practically nothing to do, / I spend the day sharpening scissors / or giving my shoes a shampoo. / I might as well go out of business / and give up this boring routine, / for why bother being a barber / where everyone's bald as a bean?* (Prelutsky J. Something BIG...).

Мовній картині світу сучасного американського віршованого дискурсу для дітей властиве уживання лексем, які вербалізують реалії сучасної культури (*banker, president, model, architect*), та архаїчних лексичних одиниць на позначення древніх професій (*cobbler, bellman*).

У фольклорному віршованому дискурсі для дітей фрейм-структура концепту HOUSEHOLD має термінал *Food* зі слотами *Snacks and Meals, Drinks, Seasoning і Desserts*; термінал *Household Items* із однойменним слотом і термінал *Household Work* зі слотами *Men's Work, Women's Work і Children's Occupations*. Слот *Snacks and Meals* вербалізується номінаціями базових продуктів харчування: *bread, butter, rice, gruel, pease-porridge*. Наприклад: *Pease-porridge hot, / Pease-porridge cold, / Pease-porridge in the pot, / Nine days old*. Слот *Drinks* представлений алкогольними напоями *ale, wine, brandy* та безалкогольними *coffee, tea*. Специфічний слот *Seasoning* вербалізується номінаціями приправ. Наприклад: *And what gave thee that jolly red nose? / Nutmeg and ginger, cinnamon and cloves*. Слот *Desserts* виражений номінаціями, які є культурними реаліями у сфері їжі: *parkin, butter-cake, bag-pudding, hot cross buns*.

Термінал *Household Items* з однойменним слотом представлений номінаціями базових елементів побуту: *bowl, bottle, table*. У дискурсі відображається динаміка розвитку господарства: *a pewter, a porridge pot, a brass ladle, cradle*, а також культурна традиція передавання речей у спадок: *My aunt she died a month ago, / And left me all her riches, / A feather-bed and a wooden leg, / And a pair of calico breeches; / A coffee-pot without a spout, / And a mug without a handle, / A baccy box without a lid, / And half a farden candle!*

Термінал *Household Work* зі слотами *Men's Work, Women's Work і Children's Occupations* вербалізується словосполученнями, які позначають чоловічу роботу: *make hay, thresh corn, drive the plow*; жіночу: *wash the dishes, go to the mill, milk the cow, reel the spool of yarn* і дитячі заняття *gather them [apples], help make hay: The apples are ripe / And ready to fall / And Robin and Richard / Shall gather them all; "I'm going to the meadow to see them a-mowing, / I'm going to help them make hay."*

У сучасному американському віршованому дискурсі для дітей фрейм-структура концепту HOUSEHOLD вміщує аналогічні термінали *Food, Household Items* та *Household Work*. Специфікою цієї картини світу є наявність

слотів *Vegetables* і *Nuts* у терміналі *Food* та слотів *Father's Work*, *Mother's Work* і *Children's Occupations* у терміналі *Household Work*. Слот *Snacks and Meals* у терміналі *Food* вербалізується номінаціями їжі сучасної глобалізованої культури: *macaroni*, *spaghetti*, *doughnuts*, *pizza*, *mashed potatoes*, *tacos*. Уживання оксиморонних словосполучень відображає парадоксальне сприйняття дійсності: *Meg / Likes / A regular egg / Not a poached / Or a fried / But a regular egg / Not a deviled / Or coddled / Or scrambled / Or boiled / But an eggular / Megular / Regular / Egg!* (Hoberman M.A. *The Llama*).

Слот *Drinks* у терміналі *Food* актуалізується у дискурсі номінаціями безалкогольних напоїв, наприклад: *...he sipped a drop / of ginger pop / and ate a pot of beans* (Prelutsky J. *Ride...*). Словосполучення *ginger pop* є контекстуальною варіацією номінації *ginger ale*, що позначає шипучий безалкогольний напій зі смаком імбиру. Заміна «*ale*» на «*pop*» у творі продиктована особливостями ритмо-мелодійного малюнка вірша.

Слот *Desserts* у терміналі *Food* вербалізується номінаціями десертів, а саме: *chocolate cake*, *carrot cake*, *jam*, *applesauce*, *candy bars*, *toffee*, *a stick of candy*. Наприклад: *I put my honey in her pram. / I pushed my honey to the store. / I bought my honey a stick of candy...* (Hoberman M.A. *The Llama...*).

У мовній картині світу сучасного американського віршованого дискурсу для дітей домінують вироби з шоколаду: окрім звичних номінацій *chocolate*, *chocolate cake*, *chocolate milk*, *chocolate syrup*, *chocolate pudding*, уживаються словосполучення, у яких перехрещуються семантично віддалені ознаки концепту FOOD. Наприклад: *Chocolate-covered salami, / broccoli chocolate fudge, / spinach in chocolate syrup, / chocolate sauerkraut sludge. / Pickles in chocolate pudding, / chocolate fish fricassee – / if it has chocolate on it, / it is a snack made for me* (Prelutsky J. *It's Raining...*).

Специфічний слот *Vegetables* у терміналі *Food* вербалізується номінаціями овочів: *greens*, *onions*, *carrots*, *bean*, *beet*, *spinach*, *broccoli*, *cauliflower*. Уживанням гіпербол відображається «перебільшене» сприйняття світу: *I ate a hundred onions, / and wept a salty tide. / I ate two dozen carrots – / I'm solid gold inside* (Prelutsky J. *My Dog...*).

Багатство номінацій страв із вмістом арахісового горіха свідчать про особливу популярність цього продукту у сучасній американській лінгвокультурі: *"Peanuts! Get your peanuts here!" / Peanut cookies, peanut cakes, / peanut butter, peanut shakes, / peanut ices, peanut pies, / peanut sauce, and peanut fries!* (Prelutsky J. *The Frogs...*).

Специфічні слоти *Adults' Household Items* і *Children's Household Items* у терміналі *Household Items* представлені лексемами на позначення атрибутів побуту дорослих: *computer, refrigerator, oven, toaster, blender, TV set*; і дітей: *high chair, bib, stroller, crib, carriage*. Наприклад: *Deep in our refrigerator, / there's a special place / for food that's been around awhile...* (Prelutsky J. *It's Raining...*); *Baby in a high chair, / baby in a bib, / baby in a stroller, / baby in a crib* (Prelutsky J. *The Frogs...*).

Слоти *Father's Work, Mother's Work* у терміналі *Household Work* вербалізують розподіл сімейних обов'язків у парадоксальному представленні: *My mother made a meat loaf / that provided much distress...* (Prelutsky J. *Something BIG...*); *My father's listed everything / he's planning to repair, / I hope he won't attempt it, / for the talent isn't there* (Prelutsky J. *Something BIG...*). Слот *Children's Occupations* позначає індивідуальні дитячі заняття: *I walk my dog at daybreak, / and again right after school. / It's often inconvenient, / but I'm sticking to the rule. / I feed the fish and parakeets, / my hungry cats as well, / then tidy up the litter box / before it starts to smell* (Prelutsky J. *It's Raining...*).

У фольклорному віршованому дискурсі для дітей фрейм-структура концепту ENTERTAINMENT представлена терміналом *Games* з однойменним слотом та *Tricks* із слотами *Innocent Tricks* та *Offensive Tricks*. Слот *Games* охоплює лексичні одиниці на позначення ігор і пустощів: *play, clap handies, slide on the ice*. Спостерігається вікова диференціація ігрової активності дитини: для малюків характерні ігри на розвиток сенсорики: *Clap, clap handies, / Mammie's wee, wee ain; / Clap, clap handies, / Daddie's comin' hame, / Hame till his bonny wee bit laddie; / Clap, clap handies, / My wee, wee ain*; для трохи старших – забави з іграшками: *Ride a cock-horse to Banbury Cross, / To buy little Johnny a galloping horse; / It trots behind and it ambles before, / And Johnny shall ride till he can ride no more*; для дорослих дітей – проведення часу у компаніях однолітків: *Boys and girls come out to play / The moon doth shine as bright as day. / Leave your supper and leave your sleep, / And join your playfellows in the street*. Слот *Innocent Tricks* вербалізується лексичними одиницями, які представляють необразливі дії: *went to bed with his stockings on; spoiling her nice new clothes*, а слот *Offensive Tricks* – лексемами на позначення кривдних дій: *tied a kettle to the tail of a cat; put a stone in a blind man's hat; threw his grandmother down the stairs*.

У сучасному американському віршованому дискурсі для дітей фрейм-структура концепту ENTERTAINMENT представлена терміналами *Games* із слотами *Games with Things and Animals, Games-Inventions* і *Sports Activities* та *Tricks* із однойменним слотом. Слот *Games with Things and Animals* вербалізується лексемами на позначення ігор з предметами, речами і тваринами: *When I need a*

real baby / And can't use my brother, / My dog is my baby / And I am his mother. / I give him a bottle, / I brush out his hair, / I put on his diaper / And booties (two pair); / I tie his bonnet / And button his smock; / Then into his carriage / And off down the block (Hoberman M.A. *The Llama...*). Слот *Games-Inventions* охоплює лексичні одиниці, які описують ігри-вигадки: *sitting underneath a chair; digging a hole in the ceiling; sitting doing nothing*. Слот *Sports Activities* вербалізований лексемами на позначення спортивної і активної рухової діяльності: *The sidewalk isn't just for walking. / It's good for talking / And for chalking; / Also running / While you're sunning. / I like biking, / Sidewalk hiking. / Cool for scooting, / Roller-skating, / And for super-celebrating!* (Florian D. Summersaults).

У фольклорному віршованому дискурсі для дітей фрейм-структура концепту MUSIC представлена чотирма терміналами *Talent for Music, Musical Instruments, Sounds* і *Musicians* з однойменними слотами, які вербалізуються лексичними одиницями, що позначають музичні здібності *took up his fiddle, struck up a bit of a jig*; інструменти *violin, pipe, flute*; звуки *tune* та виконавців *fiddler, piper's son*. Цій картині світу притаманне реалістичне віддзеркалення дійсності: *Jack took up his fiddle by Jenny's desire, / And struck up a bit of a jig.*

У сучасному американському віршованому дискурсі для дітей фрейм концепту MUSIC структурується трьома терміналами *Talent for Music, Musical Instruments* і *Sounds*. Номінації музичних здібностей та інструментів актуалізуються у творах за допомогою концептуального оксиморону, який відображає парадоксальність мислення авторів: *I'm certain I sing like an angel... / I wonder why people throw water at me / whenever I sing in the street* (Prelutsky J. *Something BIG...*).

У фольклорному віршованому дискурсі для дітей фрейм-структура концепту HOLIDAY представлена терміналами *Holiday Nominations* і *Holiday Attributes* зі слотами *Christmas Attributes* і *Wedding Attributes*, для вербалізації яких характерне реалістичне зображення світу: *Remember remember the fifth of November / Gunpowder, treason and plot. Особливої деталізації набуває свято весілля – докладно представлені передумови весілля, ритуал, традиції і ролі, які виконують залучені до обряду, а також основні атрибути свята: *On Sunday morning my love will come in, / When he will marry me with a gold ring; "Now then," says Parson Rook, / "Who gives this maid away?" / "I do," responds the Goldfinch, / "And her dowry I will pay." / "Here's a kettle and a cooking pot, / And other things beside; / Now happy be the bridegroom, / And happy be the bride."**

У сучасному американському віршованому дискурсі для дітей фрейм-структура концепту HOLIDAY вміщує термінали *Holiday Nominations* і *Holiday*

Attributes зі слотами *Thanksgiving Attributes*, *Halloween Attributes*, *Father's Day Attributes* та *Birthday Attributes*. Широкої мовної репрезентації набуває свято Дня народження: у дискурсі наявні номінації свята *birthday*, подарунків *birthday gifts*, *scooter*, *brand-new baseball*, *purple sweater*, вербальні репрезентації пов'язаних із цим днем дій *the songs you'd hear*; *made breakfast just for you*, побажань *Happy birthday*.

Мовні засоби вираження концептів повсякденності у картині світу фольклорного віршованого дискурсу для дітей передають реалістичне віддзеркалення дійсності, тоді як у картині світу сучасного американського віршованого дискурсу для дітей актуалізується гіперболічно-парадоксальне світосприйняття.

У третьому розділі **“Емоційні концепти у мовних картинах світу фольклорного і сучасного американського віршованого дискурсу для дітей”** розглядаються основні емоційні концепти, представлені у дискурсі, і аналізуються мовні засоби їх вербалізації.

Емоційні концепти JOY, SORROW, FEAR та ANGER у картинах світу фольклорного і сучасного американського віршованого дискурсу для дітей мають фреймову структуру, яка представлена терміналами *Stimuli*, *Subjects* і *Reactions*.

В обох картинах світу для фрейм-структури концептів JOY і SORROW характерна наявність більшості спільних слотів у терміналі *Subjects*, а саме *People*, *Child*, *Animals*, *Biblical Characters* і *Unknown Subject*. Наприклад: «*I*,» *said the Dove*, / «*I mourn for my love, I'll be chief mourner*»; *The cow jumped over the moon*, / *The little dog laughed*... Для структури цих концептів у терміналі *Stimuli* спільними є слоти *Others' Misery*, *Unknown Stimulus* і *Others' Behaviour*: *Old Nick was glad / to see them so mad*, / *And gladly let them in*. / *Georgie Porgie pudding and pie*, / *Kissed the girls and made them cry*...

У картині світу сучасного американського віршованого дискурсу для дітей фрейм-структури концептів JOY і SORROW мають спільні слоти *People*, *Child*, *Animals* і *Unknown Subject* у терміналі *Subjects*: *The parrots, garbed in gaudy dress, / with almost nothing to express, / delight in spouting empty words... / they are extremely verbal birds* (Prelutsky J. A Pizza...); *The llama who had no pajama / Was troubled and terribly sad*... (Hoberman M. A. The Llama...) і слоти *Holiday*, *Gifts*, *Simple Things*, *Acoustic Factors*, *Imaginary Things*, *Food* та *Others' Behaviour* у терміналі *Stimuli*: *They're thrilled when she giggles or gurgles, / "She burped!" they exclaim with delight*... (Prelutsky J. Something BIG...); *What do I do with a gremlin / that does all it can to displease, / a gremlin that peppers my pillow, / and covers my mattress with cheese* (Prelutsky J. My Dog...).

У фольклорному віршованому дискурсі для дітей для фрейм-структури концепту JOY характерними є слоти *Nature, Achievement, Holiday, Material Things* та *Acoustic Factors* у терміналі *Stimuli*, а у сучасному американському віршованому дискурсі для дітей – слоти *Nature, Achievement, Homework, Rule Breaking, Meeting, Egocentrism, Disgusting Things, Unknown Stimulus* у терміналі *Stimuli* та слот *Unknown Subject* у терміналі *Subjects*. Наприклад, стимул *Nature* у фольклорному віршованому дискурсі для дітей актуалізується лексичними одиницями, які різняться у залежності від суб'єкта емоції: природні явища *red sky at night* є стимулами *joy* для суб'єкта *sailor*; *merry moonlight* – для суб'єкта *herring*; *wind* – для *mackerel*: *Red sky at night, / Sailor's delight...*; *The herring loves the merry moonlight, / The mackerel loves the wind...* У сучасному американському віршованому дискурсі для дітей цей стимул вербалізується номінаціями тварин, а саме – *auk, frogs, eel, pike, cod, bass, dace, rhino*: *An auk in flight / is sheer delight, / it soars above the sea* (Prelutsky J. Something BIG...).

У фольклорному віршованому дискурсі для дітей термінал *Reactions* фрейм-структури концепту JOY представлений слотами *Mental Reactions, Verbal Reactions* і *Behavioural Reactions*, які виражаються лексемами на позначення психічних реакцій *contented, jovial, blithe*, вербальних (експресивний мовленнєвий акт вітання) і поведінкових *stopped to hear sb play; laugh* відповідно. Лексеми, які вербалізують психічні реакції, розподіляються за середнім (1), низьким (2) та високим (3) ступенями інтенсивності вираження узуальної семи *joy*: 1) *please, contented*; 2) *joyful, glad*; 3) *delight, to his bliss*.

У сучасному американському віршованому дискурсі для дітей термінал *Reactions* фрейм-структури концепту JOY, окрім зазначених слотів, уміщує додаткові специфічні слоти *Vocal Reactions* (1), *Interofective Reactions* (2) та *Expressive Reactions* (3): 1) *I hardly can wait till he sees it, / he'll be so delighted he'll roar* (Prelutsky J. My Dog...); 2) *I can hardly keep from smiling, / and my heart beats fast and glows...* (Prelutsky J. Pizza, Pigs...); 3) *I gave my friend a cuckoo clock, / he beamed and said, "Sublime!"* (Prelutsky J. It's Raining...).

У фольклорному віршованому дискурсі для дітей для фрейм-структури концепту SORROW характерними є слоти *Lack of Something, Others' Intrusion, Sympathy* і *Others' Joy* у терміналі *Stimuli* та слот *Imaginary Characters* у терміналі *Subjects*, а в сучасному американському віршованому дискурсі для дітей – слоти *Lack of Something, Others' Intrusion, Sympathy, Challenge* та *Memories*. Наприклад: *A fellow cried: "Look at your feet!" / I looked at them and sadly said: / "I've left them both asleep in bed!"*; *A witch was in a hardware store, / she radiated gloom. / A clerk asked, "May I help you?" / She replied, "I've lost my broom!"* (Prelutsky J. My Dog...).

У фольклорному віршованому дискурсі для дітей термінал *Reactions* фрейм-структури концепту SORROW уміщує слоти *Mental Reactions* (1), *Verbal Reactions* (2), *Interofective Reactions* (3) та *Behavioural Reactions* (4): 1) *But he soon grew sorry to see them so merry...*; 2) *And what will the robin do then? / Poor thing!* 3) *And Dun broke her heart in a fit of despair...*; 4) *Hush, baby, my dolly, I pray you don't cry.*

У сучасному американському віршованому дискурсі для дітей термінал *Reactions* фрейм-структури концепту SORROW, окрім зазначених слотів, має специфічні *Vocal Reactions* і *Expressive Reactions*: “*How wicked!*” *whined a weasel* (Prelutsky J. Something BIG...); *Ignore our morose dispositions, / we're happiest when we are sad!* (Prelutsky J. Something BIG...). Уживання лексем із семантично протилежними ознаками *happiest* і *sad* передає парадоксальність вираження емоції *sorrow*.

У фольклорному і сучасному американському віршованому дискурсі для дітей фрейм-структура концепту FEAR має термінал *Stimuli* зі слотами *Animals*, *Imaginary Characters*, *Being Damaged* і *Death*; термінал *Subjects* зі слотами *People*, *Child*, *Animals* та термінал *Reactions* зі слотами *Mental Reactions*, *Vocal Reactions*, *Interofective Reactions* і *Behavioural Reactions*. Різниця у двох мовних картинах світу полягає у представленні ширшої парадигми лексем на позначення емоції *fear* у сучасному американському віршованому дискурсі для дітей: окрім мовних засобів середнього ступеня інтенсивності прояву ядерної семи, наявні лексичні одиниці, які позначають низький та високий ступені: *I'm slightly apprehensive / I'll be swallowed by a shark...* (Prelutsky J. My Dog...); *I know that I'm in trouble, / so I'm in a frantic state* (Prelutsky J. My Dog...).

У сучасному американському віршованому дискурсі для дітей фрейм-структура концепту FEAR вирізняється наявністю слотів *Acoustic Factors*, *Shadows and Reflections*, *Height*, *Lack of Safety*, *Being Lost*, *Others' Behaviour*, *Imaginary Things* у терміналі *Stimuli* і слота *Unknown Subject* у терміналі *Subjects*, що свідчить про більш детальне вираження зазначеного концепту у цій мовній картині світу.

У фольклорному і сучасному американському віршованому дискурсі для дітей фрейм-структура концепту ANGER вміщує термінал *Stimuli* зі слотами *Damage*, *Obstacles*, *Irritation* і *Unknown Stimulus*; термінал *Subjects* зі слотами *People* та *Animals* і термінал *Reactions* зі слотами *Mental Reactions*, *Behavioural Reactions* та *Expressive Reactions*. Відмінністю мовних картин світу є широка парадигма слів і словосполучень на позначення *anger*, представлена у сучасному віршованому дискурсі для дітей: *vexed*, *vexatious*, *pestered*, *put out*, *irate*, *angry*, *mad*, *angry*, *ferocious*, *ferocity*, *rage*, *rant*, *rebuff*, *retort*, *yell*, *roar*, *rave*, *snarl*, *glum*, *cross*, *livid*, *sour*, *sulk*, *disgruntled*, *shoot from the seat like a rocket*; *fly through the air*; *do a*

ridiculous dance; fly into a rage; call each other names; roar with wild abandon; roar with wrath у порівнянні з фольклорним віршованим дискурсом, у якому кількість мовних засобів вираження цієї емоції є незначною: *fret, vex, beat, worry, cross; fall in a rage.*

Сучасний американський віршований дискурс для дітей вирізняється наявністю у фрейм-структурі концепту ANGER додаткових слотів *Food* і *Obnoxious Conduct* у терміналі *Stimuli*, слотів *Child, Plants, Imaginary Characters* у терміналі *Subjects* та слотів *Verbal Reactions* і *Vocal Reactions* у терміналі *Reactions*. Специфічною рисою фрейму концепту ANGER також є термінал *Results* зі слотами *Expression of Sorrow, Physical Deterioration* і *Death: Your stomach is liable to turn upside-down...* (Prelutsky J. Something BIG...); *My wretched expression can wither a flower* (Prelutsky J. Something BIG...); *...those legendary dragons / were reduced to piles of ash* (Prelutsky J. My Dog...).

Мовні засоби вираження емоційних концептів у сучасному американському віршованому дискурсі для дітей представлені значно ширшою парадигмою у порівнянні із фольклорним, що свідчить про загальну тенденцію розвитку емоційної сфери мовної картини світу віршованого дискурсу для дітей.

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні проведено лінгвокогнітивний аналіз віршованого дискурсу для дітей і визначено основні структурні елементи відображених у ньому картин світу. У роботі подано базові концепти, характерні для цього типу дискурсу. Здійснено порівняльний аналіз мовних засобів представлення картин світу, зміни у яких зумовлені часовою дистанцією.

Віршований дискурс для дітей розуміється як сукупність віршованих текстів, написаних дорослим для дитини, у якій мовними засобами створюється особливий ментальний світ, що забезпечує соціалізацію дитини. Цей ментальний світ є спеціально орієнтованою картиною, структурні елементи якої слугують основою для визначення особливостей семантики віршованого дискурсу для дітей, що розвивається у часі і просторі.

Картина світу у віршованому дискурсі для дітей формується низкою концептів, які характеризують повсякденність та емоції, SOCIAL STRATA, HOUSEHOLD, ENTERTAINMENT, MUSIC, HOLIDAY, JOY, SORROW, FEAR, ANGER, представлені фреймовими структурами.

У ході дослідження було встановлено, що у картинах світу фольклорного і сучасного американського віршованого дискурсу для дітей фрейм-структури

концептів повсякденності мають спільні та відмінні термінали і слоти, які вербалізуються низкою специфічних мовних засобів.

У фольклорному віршованому дискурсі для дітей мовній картині світу притаманне реалістичне відображення світу, а саме: наявність ієрархічної структури суспільства, представлення характерних для даного часового відрізка занять і професій, відображення простих базових елементів харчування, побутових речей нагальної потреби, гендерно-вікового розподілу праці, ігор та розваг, характерних для окремих вікових груп та реалістичне змалювання культурно значущих свят і музичних здібностей.

У сучасному американському віршованому дискурсі для дітей для мовної картини світу характерне парадоксальне відображення дійсності, яке реалізується застосуванням гіперболи і концептуального оксиморону. Номінації занять, побутових речей, їжі, свят, музичних здібностей та інструментів представлено лексичними одиницями, побудованими на основі лінгвокогнітивних операцій контрастивного мапування. У дискурсі вербалізуються сучасні професії і традиційні заняття як відлуння старовини; побут дорослих, актуалізований предметами сучасного комфорту, і дитини, виражений назвами іграшок і «дитячих» речей; розподіл праці, представлений розмежуванням сімейних обов'язків; ігрова активність, репрезентована маніпуляціями з іграшками, речами і тваринами та спортивною діяльністю.

Значне розширення парадигми засобів вербалізації концептів JOY, SORROW, FEAR та ANGER у сучасному американському віршованому дискурсі для дітей у порівнянні з фольклорним свідчить про еволюцію емоційної сфери мовних картин світу віршованого дискурсу у цілому.

Отже, результати проведеного дослідження дають змогу стверджувати, що картини світу фольклорного і сучасного американського віршованого дискурсу для дітей представлені однаковими концептами із відмінними елементами їхньої структури та засобами вербалізації. У фольклорному віршованому дискурсі для дітей мовній картині світу притаманне реалістичне відображення дійсності, а в сучасному – гіперболічно-парадоксальне.

Перспективним напрямком подальших досліджень є вивчення індивідуально-авторських мовних картин світу у віршованому дискурсі для дітей.

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ДИСЕРТАЦІЇ ВИКЛАДЕНО В ТАКИХ ПУБЛІКАЦІЯХ:

1. Наконечна Ю. С. Концепт СОЦІАЛІЗАЦІЯ в американському віршованому дискурсі для дітей / Ю. С. Наконечна // Проблеми семантики слова, речення та

тексту : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Київ. нац. лінгв. ун-т. / відп. ред. Н. М. Корбозерова. – К. : Вид. центр КНЛУ, 1997 – 2009. – Вип. 22. – С. 217 – 223.

2. Наконечна Ю. С. Концептуалізація емоції “гнів” у віршованому дискурсі для дітей: фонетичний вимір / Ю. С. Наконечна // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка / відп. ред. Н. М. Корбозерова. – К. : Логос, 2010. – Вип. 17. – С. 304 – 309.

3. Наконечна Ю. С. Концептуалізація негативних емоцій в американському віршованому дискурсі для дітей / Ю. С. Наконечна // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка / гол. ред. Петро Юрійович Саух. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. – Вип. 51. – С. 210 – 214.

4. Наконечна Ю. С. Концептуалізація стимулів емоцій радості та смутку в англomовних віршованих творах для дітей / Ю. С. Наконечна // Проблеми семантики слова, речення та тексту : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Київ. нац. лінгв. ун-т. / відп. ред. Н. М. Корбозерова. – К. : Вид. центр КНЛУ, 1997 – 2010. – Вип. 25. – С. 262 – 273.

5. Наконечна Ю. С. Концептуалізація поняття «сім'я» в американському віршованому дискурсі для дітей / Ю. С. Наконечна // Нова філологія. Збірник наукових праць. – Запоріжжя : ЗНУ, 2011. – № 45. – С. 93 – 99.

6. Наконечна Ю. С. Особливості вербалізації сегмента «фантастичні істоти» концепту ФАНТАЗІЯ в американському віршованому дискурсі для дітей / Ю. С. Наконечна // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2011. – № 3. – Частина 1. – С. 137 – 142.

АНОТАЦІЯ

Наконечна Ю. С. Мовні засоби концептуалізації світу в англomовних віршованих творах для дітей. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.04 – германські мови. – Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Київ, 2012.

Дисертацію присвячено дослідженню мовних картин світу у британському і американському віршованому дискурсі для дітей. Віршований дискурс для дітей

розуміється як об'єктивований специфічними мовними формами функціонально-смысловий континуум, якому притаманна спеціально орієнтована картина світу.

Картина світу у віршованому дискурсі для дітей формується низкою концептів, які характеризують повсякденність та емоції, SOCIAL HIERARCHY, HOUSEHOLD, ENTERTAINMENT, MUSIC, HOLIDAY, JOY, SORROW, FEAR, ANGER, представлені фреймовими структурами.

У роботі прослідковуються відмінності у мовній і концептуальній картинах світу, які моделюються у фольклорному і сучасному американському віршованому дискурсі для дітей, спричинені часовими і культурними змінами.

Ключові слова: віршований дискурс для дітей, мовна і концептуальна картини світу, концепти.

АННОТАЦИЯ

Наконечная Ю. С. Языковые средства концептуализации мира в англоязычных стихах для детей. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук по специальности 10.02.04 – германские языки. – Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Министерство образования и науки, молодежи и спорта Украины, Киев, 2012.

Диссертация посвящена исследованию языковых картин мира в британском и американском стихотворном дискурсе для детей. Стихотворный дискурс для детей рассматривается как объективированный специфическими языковыми формами функционально-смысловой континуум, которому свойственна специально ориентированная картина мира.

Картина мира в стихотворном дискурсе для детей формируется рядом концептов, которые характеризуют повседневность и эмоции, SOCIAL HIERARCHY, HOUSEHOLD, ENTERTAINMENT, MUSIC, HOLIDAY, JOY, SORROW, FEAR, ANGER, представлены фреймовыми структурами.

В работе отслеживаются отличия в языковых и концептуальных картинах мира, которые моделируются в фольклорном и современном американском стихотворном дискурсе для детей и вызваны временными и культурными изменениями.

Ключевые слова: стихотворный дискурс для детей, языковая и концептуальная картины мира, концепты.

SUMMARY

Nakonechna Yu. S. Language means of the conceptualization of the world in British and American poems for children. – Manuscript rights.

Thesis for the Candidate Degree in Philology. Speciality 10.02.04 – Germanic languages. – Kyiv National Taras Shevchenko University, the Ministry of Education and Science, Youth and Sport of Ukraine, Kyiv, 2012.

The thesis is devoted to the study of the language pictures of the world represented by folklore and modern American versified discourse for children.

The versified discourse for children is considered to be a meaningful and functional continuum objectified by specific language forms, determined by the sociocultural environment of Great Britain and the United States of America. This discourse is characterized by a specially oriented picture of the world whose structural elements can serve as the basis for defining the semantic peculiarities of the versified discourse for children which develops in time and space.

Both pictures of the world in the versified discourse for children are structured by the concepts of everyday life such as SOCIAL STRATA, HOUSEHOLD, ENTERTAINMENT, MUSIC, HOLIDAY, and basic emotional concepts of JOY, SORROW, FEAR, and ANGER. In both pictures of the world, the concept SOCIAL STRATA is represented by the terminals *High Stratum*, and *Low Stratum*. The concept HOUSEHOLD contains the terminal *Food* with mutual slots *Snacks and Meals*, *Drinks*, and *Desserts*, and the terminals *Household Items* and *Household Work*. The concept ENTERTAINMENT includes the terminals *Games* and *Tricks*. The concept MUSIC has the terminals *Talent for Music*, *Sounds*, and *Musical Instruments* with the slots of the same name, and the concept HOLIDAY has the terminals *Holiday Nominations* and *Holiday Attributes*.

In folklore versified discourse for children, the frame structure of the concept SOCIAL STRATA has the additional terminal *Middle Stratum* with the slot *Elite*. The structure of the concept HOUSEHOLD is distinguished by the specific slot *Seasoning* in the terminal *Food*, the additional slot *Household Items* in the terminal of the same name, and the slots *Men's Work*, *Women's Work*, and *Children's Occupations* in the terminal *Household Work*. The frame structure of the concept ENTERTAINMENT is characterized by the slot *Games* in the terminal of the same name, and the slots *Innocent Tricks*, and *Offensive Tricks* in the terminal *Tricks*. The frame structure of the concept MUSIC has the additional terminal *Musicians*.

In modern American versified discourse for children, the frame structure of the concept HOUSEHOLD contains the specific slots *Vegetables* and *Nuts* in the terminal *Food*; the slots *Adults' Household Items*, and *Children's Household Items* in the terminal

Household Items; and the slots *Father's Work*, *Mother's Work*, and *Children's Occupations* in the terminal *Household Work*. The concept ENTERTAINMENT has the slots *Games with Things and Animals*, *Games-Inventions*, and *Sports Activities* in the terminal *Games*, and the slot *Tricks* in the terminal of the same name.

The emotional concepts JOY, SORROW, FEAR, and ANGER in both pictures of the world have a frame structure represented by the terminals *Stimuli*, *Subjects*, and *Reactions*. The structures of the concepts of the same name are characterized by mutual slots of the same terminals. The frames of the concepts JOY and SORROW are represented by the highest number of slots.

The picture of the world in folklore versified discourse for children is characterized by the additional slots *Material Things* and *Others' Joy* in the terminal *Stimuli* of the frame structure of the concept JOY and the slot *Others' Misery* in the same terminal in the frame of the concepts JOY and SORROW.

A greater number of slots in the terminals of the emotional concepts is considered to be a specific feature of the picture of the world in modern American versified discourse for children. The frame structures of the concepts JOY and SORROW are characterized by the slots *Simple Things*, *Imaginary Things*, *Gifts* and *Food* in the terminal *Stimuli*. The frame structure of the concept JOY contains the specific slots *Homework*, *Rule Breaking*, *Meeting*, *Egocentrism*, *Disgusting Things* in the terminal *Stimuli*, and the slots *Vocal Reactions*, *Interofective Reactions*, and *Expressive Reactions* in the terminal *Reactions*. The frame structure of the concept SORROW is distinguished by the slots *Challenge* and *Memories* in the terminal *Stimuli*, and the slots *Vocal Reactions* and *Expressive Reactions* in the terminal *Reactions*. The frame structure of the concept ANGER has the specific terminal *Results*, the additional slots *Food*, and *Obnoxious Conduct* in the terminal *Stimuli*; the slots *Child*, *Plants*, and *Imaginary Characters* in the terminal *Subjects*; the slots *Verbal Reactions* and *Vocal Reactions* in the terminal *Reactions*. The frame structure of the concept FEAR is distinguished by the slots *Acoustic Factors*, *Shadows and Reflections*, *Height*, *Lack of Safety*, *Being Lost*, *Others' Behaviour*, and *Imaginary Things* in the terminal *Stimuli*, and the slot *Unknown Subject* in the terminal *Subjects*.

The language picture of the world in folklore versified discourse for children is “realistic” and “natural”, whereas in modern American versified discourse for children it is distinguished by a paradoxical world-view which is foregrounded by means of hyperbole and conceptual oxymoron.

Key words: versified discourse for children, language and conceptual picture of the world, concepts.